

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit una in omnibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Ad XII. dicendum, qd aia humana licet sit forma vnita corpori, tñ excedit proportionē totius materiæ corporalis, & ideo nō pōt educi in actum de potentia materiæ p aliquē motum vel mutationē: sicut alia formæ quæ sunt immerse materiæ.

Ad XIII. dicendum, quod anima habet operationem in qua non communicat corpus ex ea parte, qua superat omnem corporis proportionem: ex hoc tamen non remouetur, quin sit aliquo modo corpori vnita.

Ad XIV. dicendum, qd obiectio illa procedit secundum positionem Origenis, qui posuit animas creatas a principio absq; corporibus inter substantias spirituales, & postea eas vnitas esse corporibus, quasi carceribus inclusas: sed & hoc nō dicebat aias passas innocentes, sed merito præcedentis peccati. Existimabat igitur Origenes, quod anima humana haberet in se speciem completam secundū opinionem Platonis, & qd corpus adueniret ei per accidens, sed cum hoc sit falsum, ut supra ostensum est, non est in detrimentum animæ quod corpori vnietur: sed hoc est ad perfectionem suæ naturæ: sed qd corpus sit ei carcer & eam inficiat, hoc est ex merito præuicationis primæ.

Ad XV. dicendum, quod iste modus cognoscēdi est naturalis animæ, vt percipiat intelligibile veritate infra modum, quo percipiunt spirituales substantiæ superiores, accipiendo, scilicet ex sensibilibus: sed in hoc etiā patitur impedimentum ex corruptione corporis, quæ prouenit ex peccato primi parētis.

Ad XVI. dicendū, qd hoc ipsum qd caro concupiscit aduersus spiritū ostendit affinitatem animæ ad corpus. Spiritus enim dicitur pars animæ superior, qua homo excedit alia animalia, vt Augu. dicit super Genesim contra Manichæum. Caro autem concupiscere dicitur, quia partes aia carni affixæ ea, quæ sunt delectabilia carni concupiscunt, quæ concupiscentiæ spiritui interdum repugnant.

Ad XVII. dicendū, qd intellectus possibilis non habet aliquā formam intelligibilem in actu, sed in potentia tantū, sicut materia prima non habet aliquā formā sensibilem actu, vnde non oportet, nec ita rō ostēdit, qd intellectus possibilis sit vnus in oibus hominibus, sed qd sit vnus respectu omnium formarum intelligibilium: sicut materia prima est vna respectu omnium formarum sensibilium.

Ad XVIII. dicendum, qd si intellectus possibilis haberet aliqd organum corporale, oporteret qd illud organū esset principium simul cum intellectu possibili quo intelligimus: sicut pupilla cum potentia visiva est principium quo videmus: & ita principium quo intelligimus haberet aliquam naturam determinatam sensibilem, quod patet esse falsum ex demonstratione Arist. supra inducta. hoc autē non sequitur ex hoc qd anima est forma humani corporis: quia intellectus possibilis est quædam potentia eius in quantum excedit corporis proportionem.

Ad XIX. dicendum, qd anima licet vnietur corpori secundum modum corporis: tñ ex ea parte qua excedit corporis capacitatem, naturā intellectualem hēt, & sic formæ receptæ in ea sunt intelligibiles, & nō materiales, vnde patet solutio ad vigesimum.

ARTICVLVS III.

Utrum intellectus possibilis siue anima intellectiua sit vna in omnibus.

TERTIO Queritur, Utrum intellectus possibilis siue anima intellectiua sit vna in oibus. Et ui-

detur qd sic. perfectio. n. est pportio nati pfectio sed veritas est pfectio intellectus. nam vna est vnus intellectus, sicut Philosophus dicit in Ethicis. igitur veritas sit vna, quā omnes intelligunt, & igitur qd intellectus possibilis sit vnus in omnibus.

¶ 2 Præ. Augu. dicit in lib. de quantitate animarum numero animarum nescio quid tibi respondeat enim dixerō vnā esse animā, contra hoc dicitur in altero beata est, & in altero misera: nec vnā simul beata, & misera esse pōt: si vnā simul & vnā esse dicam, ridebis, nec facile mihi videri potest sum comprimam suppetit: sin multas tantum dixerō esse, ipse me ridebo, minusque me multo simplicentem quā tibi perferam. vt ergo esse possibile in pluribus hominibus esse plures animas.

¶ 3 Præ. Oē quod distinguit ab alio, dicitur per aliquā naturā determinatā quā habet intellectus possibilis est in potentia ad oēm formā in hñs actu. ergo intellectus possibilis nō habet quā ergo nec multiplicari, vt sint multi in actu.

¶ 4 Præ. Intellectus possibilis denudatus a corpore quod intelligitur, quia nihil est eorum quod non intelligitur, vt dicitur in 3. de Anima. sed vna dicitur ipse est intelligibilis sicut & alia: ipse est denudatus a seipso, & ita non habet quā possit multiplicari in diuersis.

¶ 5 Præ. In oibus distinctis, & multiplicatis ter aliquid esse eōdem pluribus. n. homines & homo, & pluribus animalibus animalia. Intellectus possibilis nulli aliquid habet commune.

¶ 6 Præ. In his quæ sunt separata a materia potest distingui, & multiplicari in diuersis.

¶ 7 Præ. Philosophus dicit in 3. de Anima. intellectus, & quod intelligitur: sed id quod intelligitur est idem apud omnes. ergo intellectus possibilis est vnus in omnibus hominibus.

¶ 8 Præ. Id quod intelligitur, est vniuersale: hanc vnitatem ex parte rei. non enim est in minimis in rebus nisi indiuidua, & multiplex diuersis. ergo hoc habet ex parte intellectus possibilis igitur est vnus in omnibus.

¶ 9 Præ. Philosophus in 3. de Anima dicit, quod est locus specierum. sed locus est communis: si quis quæ in loco sunt. non ergo Anima dicitur secundum diuersos homines. Sed dicitur anima dicitur locus specierum, quia est speciem contentiua.

¶ 10 Sed contra, sicut intellectus est eōdem ceterū intelligibilem, ita sensus est eōdem ceterū sensibilem. si igitur intellectus est locus specierum, quia est contentiua earum, pars anima & sensus erit locus specierum, quod est contra Philosophum dicentem in tercio de Anima, quod anima est locus specierum præter quod non est contentiua tantum.

¶ 11 Præ. Nihil operatur nisi ubi est: sed intellectus possibilis operatur ubiq; intelligitur in quocumque loco & qd sunt in terra, & quæ sunt ubique, ergo intellectus possibilis est ubique: & ita est in oibus.

Lib. 1. periar. c. 7. a medio tom. 4.

Art. præced.

Lib. 4. de gene. contra Manichæos ca. 8. a medio illius t. 1.

Circa inicitū corp. citata est.

¶ 12 Præ. Quod est diffinitum ad aliquid unum particulare, habet materiam determinatam, quia principium indiuiduationis materia est. Sed intellectus possibilis non terminatur ad materiam, ut probatur, 3. de Anima. ergo non diffinitur ad aliquid particulare, & ita est unus in omnibus. Sed dicendum, quod intellectus possibilis habet materiam in qua est, ad quam terminatur, scilicet corpus humanum.

¶ 13 Sed contra. Principia indiuiduantia debent esse de essentia indiuiduari. Sed corpus non est de essentia intellectus possibilis. ergo non potest indiuiduari per corpus, & per consequens nec multiplicari.

¶ 14 Præ. Philosophus dicit in 1. de Cælo, quod si essent plures mundi, essent plures cæli primi. Sed si essent plures primi cæli, essent plures primi motores, & sic primi motores essent materiales. pari igitur ratione si essent plures intellectus possibiles in pluribus hominibus, intellectus possibilis esset materialis: quod est impossibile.

¶ 15 Præ. Si intellectus possibiles sint plures in hominibus, oportet quod remaneat multi corruptis corporibus: sed tunc cum non possit in eis esse differentia nisi secundum formam, oportebit quod differant secundum speciem. Cum igitur corrupto corpore species alia non obtineatur, quia nihil mutatur de specie in speciem nisi corrumpatur, & ante corruptionem corporum secundum speciem non differant, sed homo habet speciem ab anima intellectiua, ergo diuersi homines non sunt eiusdem speciei, quod patet esse falsum.

¶ 16 Præ. Id quod est separatum a corpore, non potest multiplicari secundum corpora: sed intellectus possibilis est separatus a corpore, ut probat Phil. in 3. de anima. ergo non potest multiplicari vel distinguui secundum corpora. non ergo in pluribus hominibus sunt plures.

¶ 17 Præ. Si intellectus possibilis multiplicatur in diuersis, oportet quod species intelligibiles multiplicentur in diuersis, & ita sequitur quod sint formæ indiuiduales: sed formæ indiuiduales non sunt intellectus nisi in potentia tantum. Et ita intellectus possibilis non poterit intelligi in actu, quod est inconueniens.

¶ 18 Præ. Agens & patiens, mouens & motum habent aliquid commune. Phantasma autem comparatur ad intellectum possibilem qui est in nobis, sicut agens ad patiens & mouens ad motum. ergo intellectus qui est in nobis, habet aliquid commune cum phantasmatis: sed intellectus possibilis nihil habet commune cum phantasmatis, ut dicitur in 3. de Anima. ergo intellectus possibilis est alius ab intellectu qui est in nobis. Et ita intellectus possibilis non multiplicatur in diuersis hominibus.

¶ 19 Præ. Vnum quodque in quantum est, unum est. Cuius igitur esse non dependet ab alio, nec unitas eius dependet ab alio: Sed esse intellectus possibilis non dependet a corpore, alias corrumpetur corrupto corpore. ergo nec unitas intellectus possibilis dependet a corpore: & per consequens nec eius multitudo. Non igitur intellectus possibilis multiplicatur in diuersis corporibus.

¶ 20 Præ. Philosophus dicit 8. Metaph. quod in illis que sunt formæ tantum, idem est res & quod quid erat esse, id est, natura speciei: sed intellectus possibilis vel anima intellectiua est forma tantum. si enim compositum nescit ex materia & forma, non esset forma alterius. ergo anima intellectiua est ipsa natura suæ speciei.

A Si igitur natura speciei est una in omnibus animalibus intellectiuis, non potest esse, quod anima intellectiua multiplicetur in diuersis.

¶ 21 Præ. Anima non multiplicatur secundum corpora nisi ex eo, quod vnitur corpori: sed intellectus possibilis ex ea parte consequitur animam, qua corporis excedit unionem. intellectus igitur possibilis non multiplicatur in hominibus.

¶ 22 Præ. Si anima humana multiplicatur secundum diuisionem corporum, & intellectus possibilis per multiplicationem animarum, cum consistat quod oporteat species intelligibiles multiplicari, si intellectus possibilis multiplicetur, relinquatur quod primum multiplicationis principium erit materia corporalis. Sed quod multiplicatur secundum materiam, est indiuiduale & non intelligibile in actu. Species igitur que sunt in intellectu possibili, non erunt intelligibiles actu: quod est inconueniens. non igitur anima humana & intellectus possibilis multiplicentur in diuersis.

SED CONTRA. Per intellectum possibilem homo intelligit. Dicitur enim in 3. de Anima, quod intellectus possibilis est qui intelligit animam. si igitur vnus sit intellectus possibilis in omnibus, sequitur, quod illud, quod vnus intelligit alius intelligat. quod patet esse falsum.

¶ 23 Præ. Anima intellectiua comparatur ad corpus ut forma ad materiam & ut motor ad instrumentum. Sed omnis forma requirit determinatam materiam, & omnis motor determinata instrumenta. Impossibile est igitur quod sit vna anima intellectiua in diuersis hominibus.

RESPONDEO Dicendum, quod ista questio aliquid dependet a superiori. Si enim intellectus possibilis est substantia separata secundum esse a corpore, necessarium est eum esse vnum tantum: quia nisi secundum esse sunt a corpore separata, nullo modo per multiplicationem corporum multiplicari possunt. Sed tamen vnitas intellectus specialem requirit considerationem, quia specialem habet difficultatem. vbi enim in primo aspectu hoc esse impossibile, quod vnus intellectus sit omnium hominum. Manifestum est enim quod intellectus possibilis comparatur ad perfectiones scientiarum, sicut perfectio prima ad secundam, & per intellectum possibilem sumus in potentia scientes, & hoc cogit ad ponendum intellectum possibilem. Manifestum est autem quod perfectiones scientiarum non sunt eadem in omnibus, cum quidam inueniantur habere scientias, quibus alij carent. hoc autem videtur inconueniens & impossibile, quod perfectio secunda non sit vna in omnibus, perfectione prima existere una in eis: sicut est impossibile quod vnus subiectum primum sit in actu & in potentia respectu eiusdem formæ, sicut quod superficies sit in potentia & in actu simul alba. Hoc autem inconueniens euadere nuntur quidam ponentes intellectum possibilem unum in omnibus per hoc quod species intelligibiles, in quibus consistit perfectio scientiarum, habent duplex obiectum, ut supra dictum est, scilicet ipsa phantasmata & intellectum possibilem. Et quia ipsa phantasmata non sunt eadem in omnibus, ab illa parte nec species intelligibiles sunt eadem in omnibus. Ex illa vero parte, qua sunt in intellectu possibili, non multiplicantur. Et inde est quod propter diuersitatem phantasmatum vnus habet scientiam, qua alius caret, sed hoc patet frivolum esse ex his, que superius dicta sunt. Species enim non sunt intelligibiles actu, nisi per hoc, quod a phantasmatis ab-

Quæst. dist. S. Tho. DD 4 strahunt.

Lib. 1. c. 18. 19. 20. 21. 22.

Ar. præced.

Ar. præced.

Ar. præced.

Ar. preced.
& c. preced.
art. 2.

strahuntur & sunt in intellectu possibili. Diuersitas igitur phantasmatum non potest esse causa unitatis uel multiplicationis perfectionis, q̄ est fm̄ scientiã intelligibile. Nec habitus scientiarũ sunt sicut in subiecto in aliqua parte pertinente ad animã sensitua, ut dicitur. Sed adhuc aliquid difficultatis sequetur, ponentibus intellectum possibile esse in omnibus unum. Manifestum est enim, q̄ hæc operatio, quæ est intelligere, egreditur ab intellectu possibili, sicut a primo principio, per quod intelligimus sicut hæc operatio sentire egreditur a potentia sensitua. Et licet supra ostensum sit, q̄ si intellectus possibilis est fm̄ esse ab homine separatus, nõ est possibile q̄ intelligere, qd̄ est intellectus possibilis, sit operatio huius uel illius hois. tñ hoc causa inquisitionis dato, sequitur q̄ hic homo uel ille intelligat per ipsũ intelligere intellectus possibilis. Nulla autẽ operatio potest multiplicari nisi dupliciter, uel ex parte obiectoꝝ, uel ex parte principij operantis, potest tamen addi & tertium ex parte temporis, sicut cum aliqua operatio recipit interpolationẽ temporum, Ipsũ ergo intelligere, quod est operatio intellectus possibilis, pot̄ quidẽ multiplicari fm̄ obiecta, ut aliud sit intelligere hominem, aliud intelligere equum, & etiã secundum tempus, ut aliud sit numero intelligere qd̄ fuit heri, & quod est hodie, si tamen discontinuetur operatio. Non autem potest multiplicari ex parte principij operantis, si intellectus possibilis est vnus tantum. Si igitur ipsum intelligere intellectus possibilis est intelligere hominis huius & illius, poterit quidem aliud esse intelligere huius hominis & intelligere illius, si diuersa intelligant, cuius aliqua ratio esse potest diuersitas phantasmatum. Sed diuersorum hominum simul idẽ intelligentium, ut ipsi dicunt, similiter poterit multiplicari ipsum intelligere. s. ut vnus hodie intelligat, & alius cras, qd̄ et potest referri ad diuersum vltim phantasmatu: sed duorum hominum simul idẽ intelligentium, necesse est quod sit unũ & idẽ numero ipsum intelligere, qd̄ manifeste est impossibile. Impossibile est igit̄ q̄ intellectus possibilis, quo intelligimus formaliter, sit vnus in oibus. Si autẽ per intellectum possibilem intelligeremus sicut per principiu actiuum, quod faceret nos intelligentes per aliquod principiu intelligẽdi in nobis, esset positio magis rōnabilis. Nam unum mouens mouet diuersa ad operandũ, sed q̄ aliqua diuersa operentur per aliquod unum formaliter, hoc est oĩno impossibile. Iterum formæ & species rerum naturalium per proprias operationes cognoscuntur: propria aut̄ operatio hois in eo q̄ est homo, est intelligere & rōne uti. vnde oportet q̄ principiu huius operationis, scilicet intellectus, sit illud, quo homo speciem sortitur, & non per aĩam sensitua, aut per aliam vim eius. Si igitur intellectus possibilis, est vnus in omnib. velut quædam substantia separata, sequitur q̄ omnes homines sortiantur speciem per unam substantiam separatam, quod est simile positioni idearum, & eandem difficultatẽ habens. vnde simpliciter dicendum est, q̄ intellectus possibilis nõ est vnus in omnib. sed multiplicatur in diuersis. Et cũ sit quædam vis uel potentia aĩæ humanæ, multiplicatur fm̄ multiplicationem substantiæ ipsius aĩæ, cuius multiplicatio sic considerari pot̄. si enim aliquid consideratione alicuius eõis materialem multiplicationem recipiat, necesse est q̄ illud cõmune multiplicetur fm̄ numerũ eadem

specie remanẽte, sicut de ratione animalis sentientes, & ossa vnde distinctio animalium, quæ est secundum has vel illas carnes, facit diuersitatẽ in numero, non in specie. Manifestum est autem ex his supra dicta sunt, quod de ratione anima humanæ est quod corpori humano sit vnus, cum non habeat in se speciem completam, sed speciem commentum sit in ipso composito. vnde quod est vnus huic, aut illi corpori, multiplicat animã secundum numerum, non autem secundum speciem, sicut & hæc albedo differt ab illa numero per hoc quod est esse huius & illius subiecti. Sed in hoc differt aĩa humana ab alijs formis, q̄ esse suum non dependet a corpore. vnde nec esse indiuiduatum a corpore dependet. vnum quodque, in quantum est vnũ, est in se indiuiduũ, & ab alijs distinctum.

G AD PRIMUM ergo dicẽdũ, quod veritas est æquatio intellectus ad rem. Sic igitur est veritas, quam diuersi intelligit ex eo, quod eorum conceptiones eidem rei adequantur.

AD SECVNDVM dicẽdũ, quod Aug. de trinitate profitetur, non si dicat multas animas, sed cat multas tãtum: ita scilicet quod sint multæ secundum numerum, & secundum speciem.

AD TERTIVM dicẽdũ, quod intellectus possibilis non multiplicatur in diuersis secundum substantiam alicuius formæ: sed secundum multiplicationem substantiæ animæ cuius potentia est.

AD QVARTVM dicẽdũ, quod non est eorum intellectum cõmunem denudari ab eo q̄ intelligit, sed solum intellectum in potentia: omne recipiens denudatur a natura recipientis, aliquis intellectus est, qui sit actus; tantum intellectus diuinus se intelligit per seipsum, intellectus possibilis intelligibilis dicitur, sicut intelligibilia: quia per speciem intelligibilem intelligibilem se intelligit. Ex obiecto enim percipit suam operationem, per quam deuenit ad operationem sui ipsius.

AD QVINTVM dicẽdũ, q̄ intellectus possibilis intelligẽdus est nõ hõie eõe cũ aliqua materia biliũ, a quibus sua intelligibilia accipit: cõmunitatem vnus intellectus possibilis cum alio in materia separata, non pot̄ esse distinctio nisi in diuersa autem species in diuersis gradibus operantur sunt, vnde & assimilantur numeris a quibus diuersificatur fm̄ additionẽ, & subtractionẽ. Et ideo fm̄ positionem quorundam diuersitatis, quæ sunt inferiora in entibus, causantur tribus, sequitur quod in separatis a materia multiplicatione secundum causam & causatum. Sed positio secundum fidem nõ sustinetur. Intellectus ergo possibilis non est substantia separata a materia secundum esse, vnde ratio non est ad propositionem.

K AD SEPTIMUM dicẽdũ, q̄ licet species intellectus quæ intellectus formaliter intelligit, sit in intellectu possibili istius, & illius hominis, ex quo intellectus possibilis sunt plures: id tñ quod intelligit hõi sp̄s, est vnũ, si cõsideremus habitum recipientis ad rẽ intellectam: quia vnũ est qd̄ intelligit utroque, est idem in omnibus. Et quod per se multiplicatas in diuersis id, quod est vnũ, est vnũ, pot̄ sit intelligi, cõtingit ex immaterialitate eius, q̄ repræsentat rẽ abis; materialibus enim individuantibus, ex quibus vna natura est vnũ, speciem multiplicatur numero in diuersis.

Ad octavum dicendum, quod secundum Platonicos causa huius, quod intelligitur vnum in multis, non est ex parte intellectus, sed ex parte rei. Cum enim intellectus non intelligat aliquid unum in multis, nisi aliqua res esset vna participata a multis, videretur quod intellectus esset vnius, non habens aliquid respondens sibi in re. unde coacti sunt ponere ideas per quarum participationem, & res naturales speciem fortuantur, & intellectus nostri sunt uniuersalia intelligentes. Sed secundum sententiam Aristotelis hoc est ab intellectu, quod intelligat unum in multis per abstractionem a principijs indiuiduantibus. Nec tamen intellectus est vnius, aut falsus. licet non sit aliquid abstractum in rerum natura: quia eorum quae sunt simul, unum potest vere intelligi aut nominari, absque hoc quod intelligatur, vel nominetur alterum: licet non possit vere intelligi vel dici, quod eorum quae sunt simul, vnum sit sine altero. Sic igitur vere potest considerari, & dici id, quod est in aliquo indiuiduo de natura speciei, in quo simile est cum alijs absque eo, quod considerentur in eo principia indiuiduantia secundum quae distinguitur ab omnibus alijs. Sic ergo sua abstractione intellectus facit istam vnitatem vniuersalem, non eo quod sit vnius in omnibus: sed in quantum est immaterialis.

Ad nonum dicendum, quod intellectus est locus specierum, eo quod continet species, vnde non sequitur, quod intellectus possibilis sit vnius omnium hominum: sed vnius, & communis omnibus speciebus.

Ad x. Dicendum, quod sensus non recipit species absque organo: & ideo non dicitur locus specierum sicut intellectus.

Ad xi. Dicendum, quod intellectus possibilis potest dici ubique operari, non quia operatio eius sit ubique: sed quia operatio eius est circa ea, quae sunt ubique.

Ad xii. Dicendum, quod intellectus possibilis licet materia determinatam non habeat: tamen substantia animae cuius est potentia, habet materiam determinatam, non ex qua fit, sed in qua fit.

Ad xiii. Dicendum, quod principia indiuiduantia omnium formarum, non sunt de essentia earum: sed hoc solum verum est in compositis.

Ad xiiii. Dicendum, quod primus motor coeli est omnino separatus a materia etiam secundum esse, vnde nullo modo potest numero multiplicari: non est autem simile de anima humana.

Ad xv. Dicendum, quod anime separatae non differunt specie, sed numero, ex eo quod sunt tali, vel tali corpori vniuersales.

Ad xvi. Dicendum, quod licet intellectus possibilis sit separatus a corpore, quantum ad operationem: est tamen potentia animae, quae est actus corporis.

Ad xvii. Dicendum, quod aliquid est intellectus in potentia, non ex eo, quod est indiuiduale: sed ex eo, quod est materiale. vbi species intelligibiles, quae immaterialiter recipiuntur in intellectu, & si sint indiuiduae, sunt intellectus in actu. Et praeterea idem sequitur apud ponentes intellectum possibile esse vnum, quia si intellectus possibilis est vnius sicut quaedam substantia separata, oportet quod sit aliquod indiuiduum: sicut & de ideis Platonis Aristoteles argumentatur, & eadem ratione species intelligibiles in ipso essent indiuiduae, & esset et diuersae in diuersis intellectibus separatis, cum ois intelligentia sit plena formis intelligibilibus.

Ad xviii. Dicendum, quod phantasma mouet intellectum prout est factum intelligibile actu, virtute intellectus agentis, ad quem comparatur intellectus pos-

A sibilis, sicut potentia ad agens: & ita est eo communicat.

Ad xix. dicendum, quod licet esse anime intellectus non dependeat a corpore: tamen habet habitudinem ad corpus naturaliter, propter perfectionem suae speciei.

Ad xx. dicendum, quod licet anima humana non habeat materiam partem sui, est tamen forma corporis. Et ideo quod quid erat esse suum, includit habitudinem ad corpus.

Ad xxi. dicendum, quod licet intellectus possibilis eleuetur supra corpus: non tamen eleuatur supra totam substantiam animae, quae multiplicatur secundum habitudinem ad diuersa corpora.

Ad xxi. dicendum, quod si illa procederet, si corpus sic videretur anime, quasi totam essentiam & virtutem comprehendens. Sic enim oporteret quicquid est in anima esse materiale: sed hoc non est ita, vt supra manifestatum est. vnde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

Verum necesse sit ponere intellectum agentem.

Quarto quaeritur, Verum necesse sit ponere intellectum agentem. Et videtur quod non. quod enim potest per vnum fieri in natura, non fit per plura. Sed homo potest sufficienter intelligere per vnum intellectum, scilicet possibilem. Non ergo necessarium est ponere intellectum agentem. probatio mediae potentiae quae radicantur in vna essentia animae compatiuntur sibi inuicem. vnde ex motu facto in potentia sensitiua relinquunt aliquid in imaginatione. Nam phantasia est motus a sensu factus secundum actum, vt dicitur in 3. de anima. Si ergo intellectus possibilis est in anima nostra, & non est substantia separata, sicut superius dictum est, oportet quod sit in eadem essentia animae cum imaginatione. ergo motus imaginationis redundat in intellectum possibilem: & ita non est necessarium ponere intellectum agentem, qui faciat phantasmata intelligibilia a phantasmatis abstracta.

¶ 2 Praet. Tactus & visus sunt diuersae potentiae, contingit autem in caeco quod ex motu relicto in imaginatione a sensu tactus, commouetur imaginatio ad imaginandum aliquid quod pertinet ad sensum visus: & hoc ideo quia visus & tactus radicantur in vna essentia animae. Si igitur intellectus possibilis est quaedam potentia animae, pari ratione ex motu imaginationis resultabit aliquid in intellectu possibilem. Et ita non est necessarium ponere intellectum agentem.

¶ 3 Praet. Intellectus agens ad hoc ponitur, quod intelligibilia in potentia faciat intelligibilia actu. Fiant autem aliqua intelligibilia actu, per hoc quod abstrahuntur a materia & a materialibus conditionibus. Ad hoc ergo ponitur intellectus agens, vt species intelligibiles a materia abstrahantur: sed hoc potest fieri sine intellectu agente. Nam intellectus possibilis, cum sit immaterialis immaterialiter necesse est quod recipiat, cum omne receptum sit in recipiente per modum recipientis. Nulla igitur necessitas est ponendi intellectum agentem.

¶ 4 Praet. Aristot. in tertio de anima assimilat intellectum agentem lumini: sed lumen non est necessarium ad videndum, nisi in quantum facit diaphanum esse actu lucidum. Est enim color secundum se visibilis & motius lucidi secundum actum, vt dicitur in secundo de anima. sed intellectus agens non est necessarius ad hoc, quod faciat intellectum possibilem aptum ad recipiendum: quia secundum id quod est, est in potentia ad intelligibilia. ergo non

Quest. proced. ar. 4.

Li. 2. c. 16. tom. 2. & locis ibi citatis. art. proced.

Lib. 3. c. 18. tom. 2. Lib. 2. c. 6. 7. tom. 2.